

บทที่ ๔

ความเชื่อที่ปรากฏในรำเจียนพราหฺม-เหยียบอุกมะนาว

เรื่องของความเชื่อบางอย่างที่ตกทอดสืบเนื่องกันมาจนถึงสมัยนี้นั้น บางท่านมีความเห็นว่าเป็นสิ่งที่ล้าสมัย คร่ำครึ ขัดกับความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ แต่อันที่จริงแล้ว ความเชื่อเหล่านั้นเป็นความรู้สึก นึกคิด ของคนในสมัยนั้นที่ได้ถ่ายทอดมาเป็นมรดกของสังคมในยุคสมัยนั้น อันแสดงให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะประจำชาติ ทำให้รู้ว่าคนในสังคมสมัยนั้น ๆ มีความรู้สึก นึกคิดอย่างไร แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนแปลงไปความเชื่อดังกล่าวก็ย่อมต้องเปลี่ยนไปตามสมัย ตามที่บุคคลในสังคมนั้น ๆ ได้รับการศึกษา ดังนั้นหากจะด่วนตัดสินว่าคนในสมัยนั้นล้าสมัยกว่าคนในสมัยนี้ โดยเอาความรู้สึกของคนในสมัยนี้เป็นเกณฑ์ ก็ย่อมไม่เป็นการถูกต้อง

คำว่า “ความเชื่อ” มีท่านผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันมากมาย แต่อย่างไรก็ตาม ความหมายนั้น ๆ ก็มีแนวโน้มเป็นท่านเองเดียวกัน อาทิ

“ความเชื่อ” หมายความว่า เห็นจริงด้วย เห็นจริงตาม จะเห็นเช่นนั้นด้วยความรู้สึกหรือความไตร่ตรองโดยเหตุผลก็ตาม ซึ่งย้านางดังกล่าวเกิดจากสิ่งที่มีย้านางเหนือนมนุษย์ เช่น ย้านางของคืนฟ้าอากาศ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุ มนุษย์ย่อมเกลียดทุกข์และรักสุขเป็นธรรมดา ฉะนั้นเมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้น ก็วิงวอนขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะช่วยได้ ทั้งนี้เพราะลัทธิความเชื่อแต่เดิมนั้นถือธรรมชาติ อันเป็นพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาว น้ำ ลม ไฟ เป็นสวณะ และเชื่อว่าสิ่งที่ตนนับถือนั้น ย่อมจะแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ช่วยตนในยามตนมีทุกข์ ต่อมาเมื่อมีวิทยาการต่าง ๆ ได้พัฒนาการมากขึ้น ความเชื่อในสิ่งดังกล่าวบางอย่างก็ลดน้อยลง และบางอย่างก็แปรเปลี่ยนจากธรรมชาติมาเป็นสิ่งประดิษฐ์ เช่น ศ้ายันต์ ตรีศุกรศ ศ้ายประเจียด เป็นต้น

*กิ่งแก้ว อัครถาวร, คติชนวิทยา. เอกสารประกอบการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๔๔, กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๕, หน้า ๕๑-๕๒.

“ความเชื่อ” คือ การยอมรับข้อเสนอละข้อใดข้อหนึ่งไว้ว่าเป็นจริง การยอมรับเช่นนี้ โดยสารถัดจะสำคัญแล้ว เป็นการยอมรับเชิงทฤษฎีปัญหา แม้ว่าจะมีอารมณ์สะเทือนใจเข้ามา ประกอบร่วมด้วย ความเชื่อจะก่อให้เกิดภาวะทางจิตขึ้นในบุคคล ซึ่งอาจเป็นพื้นฐานสำหรับการกระทำโดยสมัครใจของบุคคลนั้น ทั้งนี้เพราะความเชื่อเกิดขึ้นจากความกลัว และความไม่รู้ สิ่งที่ยอมรับไม่รู้ไม่เข้าใจ ไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในอำนาจได้ มนุษย์ก็เชื่อถือว่าสิ่งนั้นย่อมมีอิทธิพล เหมือนมนุษย์ ธรรมชาติบางอย่างมีอิทธิพลเหมือนมนุษย์ จึงทำให้มนุษย์กลัวทำให้เชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหมือนมนุษย์นั้น”

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ได้อธิบายความหมายของคำว่า “ความเชื่อ” ว่า ความเชื่ออาจจะมีพื้นฐาน จากหลักฐานข้อเท็จจริงที่เชื่อได้ เพราะฉะนั้นความเชื่อจึงมิได้ขึ้นอยู่กับความจริงเชิง วัตถุวิสัยในเนื้อหา ความเชื่ออาจจะเป็นความเชื่อเชิงวิทยาศาสตร์ ความงมงาย หรือความเชื่อแปลก วิจารณ์ก็ได้ คนเราอาจจะทำการแข่งขันจริงจังหรืออย่างบ้าคลั่งด้วยความเชื่อที่ผิดก็ได้ เท่า ๆ กับทำ ด้วยความเชื่อที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม การกระทำที่ผิดใช้สติปัญญาใด ๆ ก็ตาม ย่อมต้องอาศัยความเชื่ออยู่ ด้วยเสมอ แต่สติปัญญาเองนั้นอาจใช้มาทดสอบความเชื่อ และตรวจสอบความถูกต้องของพื้นฐาน ความเชื่อได้”

จากการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ ทั้งที่เป็นนายโรงโนราหรือโนราใหญ่ หมอคนโรงและบุคคล อื่น ๆ อาทิ ลูกคู่ พราน เป็นต้น ประกอบกับการศึกษาจากเอกสารทำให้ทราบว่า ความเชื่อต่าง ๆ ที่ ปรากฏใน “ราเชียนพราย-เหยียบลูกมะนาว” นั้น ล้วนแล้วเป็นความเชื่อที่โนราแต่ละคณะได้สืบทอด มาจากบรรพบุรุษ และได้ยึดถือปฏิบัติต่อเนื่อง สืบต่อกันมาเป็นลำดับ โดยมีวิธีการถ่ายทอดดังนี้ คือ

๑. ถ่ายทอดเฉพาะในสายตระกูลเดียวกัน โดยได้รับการถ่ายทอดเป็นช่วง ๆ คือ จากปู่ย่า ตายาย รุ่นลูก-หลาน

๒. ถ่ายทอดในลักษณะครูกับศิษย์ โดยมีครู-อาจารย์ ผู้ทำหน้าที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ กับศิษย์ และผู้ที่เป็นศิษย์คนนั้นก็ได้นำไปถ่ายทอดให้กับศิษย์ในรุ่นต่อ ๆ ไป

ความเชื่อที่ปรากฏในราเชียนพราย-เหยียบลูกมะนาว นับเป็นความเชื่อที่โนราแต่ละคนแต่ละ คณะต่างยึดถือปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ซึ่งความเชื่อเหล่านั้นเท่าที่พบประกอบด้วย

๒ สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย, (กรุงเทพฯ: โอเคียนสตรี, ๒๕๑๖), หน้า ๑.

๓ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา, ๒๕๒๔: ๔๒.

๔.๑ ความเชื่อทางไสยศาสตร์

หากจะกล่าวว่าโนรากับไสยศาสตร์เป็นของคู่กันก็คงจะไม่ผิดไปนัก เพราะแม้เพียงการเปล่งเสียงคำแรกก่อนที่ร้องกลอน ก็จะเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับไสยศาสตร์ คือ คำว่า "อ"

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์^๑ กล่าวถึงความเชื่อทางไสยศาสตร์ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ความว่า "ความเชื่อกลุ่มนี้เกิดจากความเชื่อมั่นต่อความเชื่อที่เกี่ยวกับสัทธิตและศาสนา ถือว่าชีวิตอยู่ได้ยาวนานของสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือบุญญาธิการของพระศาสนาและทวยเทพทั้งปวง และถ้าผู้ใดสามารถยึดมั่นในสิ่งเหล่านั้นก็ดี หรือเพียรบำเพ็ญจนยาวนานเหล่านั้นเกิดขึ้นในตัวเองก็ดี จะทำให้ตนมีคุณวิเศษเหนือสามัญ จากนั้นจึงเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา เครื่องรางของขลัง และโหราศาสตร์แล้วมักหาศาสนาชั้นกษัตริย์ประสมประสานอยู่เป็นอันมาก"

เดิมผู้ที่ จะศึกษาหรือฝึกหัดโนราในสมัยก่อนนั้นจะต้องศึกษาไสยศาสตร์ให้รอบรู้ครบถ้วนทุกกระบวนการความ เพื่อจะได้ใช้วิชานั้นป้องกันตนเองตลอดถึงสมาชิกในคณะ อีกทั้งเพื่อใช้แก้คุณไสยจากการกระทำของผู้อื่น หรืออาจจะทำคุณไสยตอบโต้ฝ่ายตรงข้าม ซึ่งโดยเฉพาะผู้ที่ เป็นนายโรงโนราหรือโนราใหญ่แล้วจะต้องศึกษาให้เจนจบจริง ๆ ด้วยว่าจะต้องเป็นผู้ปกครองไปแสดงหรือประชันในที่ต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเกิดอันตรายได้ในโอกาสนั้น ๆ อาทิ ขณะเดินทาง ขณะกำลังแสดง ซึ่งบางครั้งอาจเกิดจากการกลั่นแกล้ง หรือเพื่อลอบดักก็ได้"

คำว่า "ไสยศาสตร์" ศาสตราจารย์ พระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความหมายของคำนี้ไว้ว่า ไสยศาสตร์ หมายถึง ความเชื่อด้วยความรู้สึกเกรงขาม ในสิ่งที่เข้าใจว่าอยู่เหนือธรรมชาติ หรือในสิ่งตึกลับ อันไม่สามารถจะทราบได้ด้วยเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ และสิ่งนั้นอาจให้ตีหรือให้ร้ายแก่ผู้เชื่อก็ได้ เมื่อมีความเชื่อและความรู้สึกเช่นนี้แล้ว ก็สำแดงความเชื่อและความรู้สึกนั้นออกมาเป็นรูปพิธีรีตอง อันเนื่องด้วยคาถาอาคมและเวทมนตร์ เพื่อย่นอายุประโยชน์แก่คนทั้งทางดีและทางชั่ว ในทางดีก็ได้แก่ ให้เกิดเป็นสิริมงคลหรือป้องกันเหตุร้ายและเรื่องอุบาทว์ จัญไร ไม่ให้เข้ามาเบียดเบียนตน หรือถ้าเข้ามาแล้วก็ขับไล่ไสส่งให้มันหนีไปเสีย ในทางชั่วก็ได้แก่ การใช้ อุบาทว์ที่กลด้วยเวทมนตร์และคาถาอาคม ให้เป็นผลเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น หรือทำให้ผู้อื่นหลงรักตน โดยอุบายวิธีที่เรียกว่า ทำคุณไสย ผีงรูปผีงรอย หรือทำกฤตยาศาสตร์ มีการทำเสน่ห์ยาแฝด เป็นต้น"

^๑สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, "ความเชื่อของชาวใต้," สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ๒(๒๕๑๑): ๔๖๘.

^๒สัมภามณ์ พร้อม จำรัส, นายโรงโนรา, ๒๘ มีนาคม ๒๕๑๘.

^๓พระยาอนุমানราชชน วิจัยทางไทยสมัยก่อนและการศึกษาเรื่องประเทศไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๒), หน้า ๒๑๑.

ความเชื่อทางไสยศาสตร์หลัก ๆ ที่ปรากฏในรำเชียนพราย-เหยียบลูกมะนาวที่ถือว่ามี ความโดดเด่นมากประกอบด้วย ๖ เรื่อง คือ ความเชื่อเรื่องเมตตามหานิยม ความเชื่อเรื่องเครื่องราง ของขลัง ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาอาคม ความเชื่อเรื่องการลงอักขระเลขยันต์ ความเชื่อเรื่อง คุณไสย ความเชื่อเรื่องการป้องกันคุณไสย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑.๑ ความเชื่อเรื่องเมตตามหานิยม

เมตตามหานิยม เป็นวิธีการทำให้คนรักใคร่ เมตตาเอ็นดู และเกิดความนิยมชมชอบ ซึ่งวิธีการทำให้ผู้อื่นเกิดความเมตตา รักใคร่นี้อาจเกิดจากคาถาอาคมล้วน ๆ หรือจะเป็นพวกน้ำมัน ปลูกเสก ขี้ผึ้งปลูกเสก น้ำมันพรายปลูกเสกขี้ผึ้งสีปากผสมผงปลูกเสก และเกิดจากพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ทำขวัญใบรัก ถูกสวาด ผ้ายันต์ ตะกรุด พิสมร พระเครื่องราง เสกหมากกินเองหรือให้ผู้อื่นกิน เสกลูกมะนาว เสกเครื่องนุ่งห่ม ประตบเนตร ทำด้วยกัณฑ์เรียกว่า "พราหมณ์โหด" ทำด้วยวุ้น แป้งผัดหน้า น้ำมันใส่ผม ดอกไม้ทัดหู สล่านหิน ลงนะหน้าทอง สาลิกาตีนทอง สาลิกาป้อนเหยื่อ กากับหลัก กาทลงแหว และแรงดามข้าว เป็นต้น ซึ่งในหมู่ศิลปิน โดยทั่วไป มีความเชื่อเรื่องเมตตามหานิยมเป็นอย่างมาก

สำหรับเรื่องเมตตามหานิยมที่ปรากฏในรำเชียนพราย-เหยียบลูกมะนาวนั้น จะเห็นได้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมก่อนการรำและกิจกรรมขณะออกรำ ในกิจกรรมก่อนการรำ อาทิ ในขั้นตอนของการแต่งหน้า ผู้รำโนรา (นายโรงโนราหรือโนราใหญ่) จะมีพิธีการลงอักขระ เลขยันต์ และเสกปากคาถาอาคมลงในแป้งก่อนที่จะนำไปผัดหน้า และขณะเวลาผัดก็จะมีบริการรม คาถาต่างกับไปพร้อมกันด้วย (ดูการแต่งหน้า) ในขั้นตอนของการแต่งตัว โดยขณะที่ผู้รำสวมใส่ เครื่องแต่งกายแต่ละชิ้น ก็จะมีการบริการรมคาถาต่างกับชิ้นนั้นไปด้วย (ดู การแต่งตัว) และในพิธีขูบ ราสี (ดู พิธีขูบราสี) พิธีปลูกตัว (ดู พิธีปลูกตัว) ตลอดในขั้นตอนของกิจกรรมขณะออกรำ อาทิ ขณะเดินเวียนโรง ซึ่งเวทมนตร์คาถาที่นำมาใช้ล้วนแล้วแต่มีความหมายไปในทางเมตตามหานิยม

๔.๑.๒ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง

เครื่องรางของขลัง คือสิ่งของที่เชื่อถือว่ามีคุณศักดิ์สิทธิ์ มีอานุภาพ วิชาคุณ สามารถช่วยปกป้อง คุ้มครองอันตรายให้แก่ตนเองหรือผู้อื่น

เครื่องรางของขลังที่พบในรำเชียนพราย-เหยียบลูกมะนาว มี ๒ ชนิด คือ ผ้ายันต์ หรือผ้าประเจียด และลูกประคำ

๔.๑.๒.๑ ผ้ายันต์หรือผ้าประเจียด คือผ้าลงอักขระ เลขยันต์ เวทมนตร์คาถาอาคม และคุณพระตามหลักวิธีทางไสยศาสตร์ ด้วยหมึกสีดำ หรือดินสอคำเป็นพื้น ยันต์ที่นำมาลงในผ้า นอกจากลงด้วยยันต์ธรรมแล้ว ยังมีการเขียนเป็นรูปพระ รูปเทวดา ยักษ์ ถึง เสือ ราชสีห์ เป็นต้น และผ้าที่นิยมนำมาใช้ทำผ้ายันต์หรือผ้าประเจียด มักเป็นผ้าขาว ผ้าแดง และผ้าเหลือง โดยลักษณะ

ของคำ จะมีทั้งที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า สี่เหลี่ยมจัตุรัส ซึ่งผู้ที่ใช้คำยันต์หรือคำประเจียดนี้ ก็คือ
ตัวนายโรงโนราหรือโนราใหญ่ โดยจะใช้โพกศีรษะไว้แทนการสวมเทริด

๔.๑.๒.๒ ถูกประจำ คือไม้หรือแก้ว หรือลูกถ่าน เป็นต้น มีลักษณะเป็นเม็ด
กลม ๆ มีรูตรงกลางเหมือนลูกคิด ร้อยเป็นพวงด้วยด้ายหรือไหม สำหรับนักบวชมีฤาษี เป็นต้น ใช้
สวมคอหรือกำหนดนับการบริกรรมสวดมนต์ภาวนา ถูกประจำมีจำนวน ๑๐๘ เม็ด ตามจำนวน
พระคุณของพระรัตนตรัย คือ พระพุทธคุณ ๕๖ พระธรรมคุณ ๑๘ และสังฆคุณ ๑๔ รวมเป็น ๑๐๘
พอดี มีท่านผู้รู้ทางไสยศาสตร์ กล่าวว่า “ถูกประจำอาจทำจากสิ่งของหลายอย่าง เช่น กาฝากร้อย
แปดชนิด แต่ห้ามใช้กาฝากส้ม และถ้าเป็นกาฝากมะขามกาฝากกระท้อน ก็ให้เอากิ่งทึบตะวันออก
นำมาตัดแต่งให้กลมเกลี้ยง แล้วเอามาเจาะรู เพื่อร้อยสาย ลงด้วย “นระร้อยแปด” แต่ละเม็ดใช้ไม้
กรรณิการ์ หรือไม้กั้นเกรงทำยอด แล้วลงรักปิดทอง ร้อยด้วยด้ายขาวพรหมจารี หรือไหม
เบญจพรรณ เข้าพิธีปลุกเสก กาฝากร้อยแปดนี้ ถ้าได้กาฝากบอระเพ็ด กระท้อน มะขาม เพกา
ไม้ไผ่ ปลาย ขนาด รักซ้อน ไม้ตายก็ยิ่งดี และนอกจากทำด้วยกาฝากร้อยแปดแล้ว ยังทำด้วยไม้
คอนมิ่งร้อยแปดเรียง ปลายเขาวัวเอาแต่ละเขาร้อยแปดตัว ผงคุณพระ ผงว่าน เมล็ดมะกั่วคำ”^๑

ผู้ที่ใช้ถูกประจำก็คือ หมอกรบโรง โดยใช้สวมคอ ซึ่งถูกประจำที่นำมาใช้ บางทีจะ
มีความแตกต่างกันไป คือ มีจำนวนถูกประจำ ๑๐๘ เม็ด บ้าง ๘ เม็ดบ้าง ๑๒ เม็ดบ้าง และ ๑ เม็ดบ้าง
ที่เรียกว่า “ประจำโทน” (ดูประวัติความเป็นมาของถูกประจำในภาคผนวก)

๔.๑.๓ ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาอาคม

ในการประกอบกิจพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ “เวทมนตร์คาถาอาคม” ถือว่าเป็น
กลไกสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้งิถกรรมนั้นมีความขลัง มีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถที่จะคลบับคาด
ในสิ่งที่พึงประสงค์เนื่องในกิจกรรมนั้น ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งคำว่า “เวทมนตร์คาถาอาคม”
ทั้ง ๔ คำนี้ เจริญรโกเศศ^๒ ได้อธิบายความหมายโดยแยกเฉพาะแต่ละคำไว้ในสารานุกรมเจริญรโกเศศ
มีความว่า

คำว่า “เวทมนตร์คาถาอาคม” คำทั้ง ๔ มีความหมายเกือบจะไม่แตกต่างกัน คือ
เป็นเรื่องคำศักดิ์สิทธิ์และลึกลับ อาจอำนวยความสะดวกสำเร็จผลตามประสงค์ของผู้กระทำถ้าจะกระจาย
ออกเป็นคำ ๆ ตามความหมายเดิม คาถาก็คือ คำประพันธ์ภาษาบาลี อัคราของฉันท คือ
สี่บาท เรียกว่า คาถาหนึ่ง อาคมก็คือ มนต์ซึ่งมีอยู่ในคัมภีร์พระเวทของศาสนาพราหมณ์

^๑ พดสารวงศ์ ขุนพันธรักษ์ราชเดช (บุตร พันธรัักษ์), “ความเชื่อทางไสยศาสตร์ของ
ชาวไทย” สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ๒. (๒๕๒๕) : ๔๖๐.

^๒ เจริญรโกเศศ, “คาถาอาคม” สารานุกรมเจริญรโกเศศ (๒๕๑๖) : ๒๕๓-๒๕๖.

เวท คือ ความรู้โดยเฉพาะความรู้ในคัมภีร์พระเวท มนตร์ คือ ข้อความอันศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งประพันธ์ขึ้นสำหรับบริกรรม หรือสวดขับ เพื่อบังคับหรืออ่อนน้อมสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ มีสี่ตาง เทวดา เป็นต้น ให้อำนาจสิ่งที่ตนปรารถนา ทั้ง ๔ คำนี้จะเห็นได้ว่ามีความหมายเดิมแตกต่างกันก็จริง แต่เมื่อนำมาใช้ในความหมายเกี่ยวกับไสยศาสตร์ ก็มักใช้สลับส่นปนเปกัน แม้กระทั่งมีคำอื่นที่เป็นคำกริยาประกอบด้วย ก็เห็นได้ว่าต่างกันในเรื่องกรรม เช่น เสกคาถา เป่าคาถา ลงอาคม ถูกอาคม ร่ายมนตร์ เป่ามนตร์ สวดมนตร์

คาถา เมื่อนำมาใช้เพื่อแสวงสิริมงคล หรือป้องกันภัยอันตรายให้แก่ตน ก็เรียกว่ามนตร์ ดังคำว่า พระพุทธมนตร์ สวดมนตร์ นำนมนตร์ ถ้านำนมนตร์มารคอบ เพื่อจัดตั้งอันเป็นมลทิน ซึ่งถือว่าเป็นเสนียดจัญไรให้หมดไปก็เรียกว่า เสก ในความหมายเดิมภายหลังเคลื่อนมาเป็นการบริกรรมด้วยคาถา ซึ่งมีความหมายเท่ากับคำว่า ร่ายมนตร์ เป็นทำนองเดียวกับรคนำนมนตร์ อานมนตร์ ที่มาเป็นประพรมและรดที่มีอณัน พระเถระองค์หนึ่ง ซึ่งมีเมตตาบอกให้ทราบว่าจะเสก นั้นเป็นภามาโบราณ ถ่ม คือทำให้คาถาอาคมซึ่งเป็นของขลังแทรกซึมลงไปนมนตร์ เหตุนี้การรคนำนมนตร์ถ้าจะให้ดังต้องให้ผู้ทรงคุณความรู้เรื่องคาถาและเวทมนตร์ เป็นผู้พ่นให้ ทำไมจึงต้องพ่น เป่ามนตร์ ก็คือพ่นลมออกจากปาก ตามไปกับมนตร์ที่บริกรรมแล้วเปล่งเสียงเพียงเป็นทำนองอธิฐานให้เป็นอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ต้องการเพราะฉะนั้นจึงเป็นคำเดียวกับ ถ่มนั่นเอง และใช้ควบคู่ไปว่า "เสกเป่า" ส่วนลงอาคม ก็คือ การลงอาคมนั่นเอง จึงจะให้กล่าวต่อไปในคำอาคม คาถาที่ใช้ นั้น จะเป็นคาถาบทหนึ่ง คือครบทั้งสี่บาท หรือจะเป็นแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งของคาถาก็ได้ แล้วแต่ที่มีกำหนดไว้ หรือจะใช้แต่หัวใจคาถา คือเอนเสียงต้นของบทแรก เช่น ๆ ส น โส

อาคม ได้แก่ คัมภีร์ที่เป็นสูตรคาถาต่าง ๆ เช่น สูตรอธิษฐาน สูตรมหาราช สำหรับใช้ลงเลขยันต์ หรือปลุกเสกสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนตนเองให้เกิดความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ การลงอาคมคือ ลงเลขอักขระ หรือคาถาบทใดบทหนึ่งที่เป็นยันต์ หรือลงในร่างกายบุคคลที่เรียกว่า สัก เช่น สักตามตัวหรือที่มีสีเท่า ที่หน้าผาก และที่ขม่อม เป็นต้น ตลอดจนการฝังเข็มลงในเนื้อเพื่อให้อยู่ยงคงกะพัน ที่เรียกว่า ลงอาคม เช่นเดียวกัน ตัวเลขที่ลงคือ จำนวนที่ย่อรวมจากตัวอักขระอีกที เช่น เลข ๓ หมายถึงพระรัตนตรัย ซึ่งย่อเป็น อ อ ม อันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา (อะ อรหัง, อะ อุดมสมุ, มะ มหาสงฆ์) เลข ๕ หมายถึง พระพุทธคุณทั้ง ๕ ซึ่งย่อเป็นหัวใจว่า อะสังวิตุโล ปุสะทุกะ ดังนี้ เป็นต้น

เวทได้แก่ คัมภีร์พระเวท ๔ ถ่ม ซึ่งชาวฮินดูเรียกรวมว่า พระเวทสัพยหิตา เมื่อแยกจากคัมภีร์พราหมณะ อร์ยูกะ และอุปนิษัต ซึ่งเรียกรวมด้วยกันหมดกันว่า พระเวทในคำไทยเมื่ออ้างถึงคัมภีร์พระเวท ก็หมายถึง พระเวทสัพยหิตาอย่างเดียวกัน ซึ่งก็เป็นคัมภีร์บรรณมนตร์ต่าง ๆ แต่งเป็นโคลงฉันท สำหรับพราหมณ์ปุโรหิตใช้บริกรรม หรือสวดขับเนื่องในการพิธีบูชา เพื่อความสวัสดิมงคล หรือปัดเป่าเหตุร้ายต่าง ๆ จากเทพองค์ที่ตนขอร้องหรือบังคับ

เอาให้ต้องกระทำและอำนวยความสะดวกที่คนต้องการ เพราะสากลโลกอยู่ได้ยาวนานเทวดา เทวดาอยู่ได้ ยานาจนมนตร์ และมนตร์อยู่ได้ยาวนานพราหมณ์ เพราะฉะนั้นพราหมณ์ก็เป็นเทวดาของเรา เมื่อกล่าว คามนี้คำเวทมนตร์จึงมีความหมายเท่านั้น แล้วเรียกคู่กันไปว่า เวทมนตร์ ด้านแยกกัน เวทมักใช้ใน เรื่องที่เรียกว่า ร่ายโองการ ซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยคำว่า โอม คือคำย่อ อ อุม ซึ่งเปล่งเสียงรวมเป็น เสียงเดียว หมายถึงเอาพระเป็นเจ้าทั้งสามใบการประกอบพิธีกรรม เพื่อความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ ถ้าเป็นไปในทางไสยศาสตร์ของพราหมณ์ ก็ต้องมีการร่ายโองการ ชุมนุมเทวดาเสียก่อน หรือจะ ใช้บทโองการอื่น ๆ ก็แล้วแต่กรณีตามที่มีกำหนดไว้ ถ้าเป็นไปทางพุทธศาสนาก็ต้อง นโม เจริญ พระโคตรธรมคณณ์ เสียก่อน เช่น โองการสรรเสริญคุณ (อิติปิโส ภควา) เป็นต้น โองการเหล่านี้ไม่มีคำขึ้นต้นว่า โอม เหมือน โองการทางศาสนาพราหมณ์ เช่น โองการมหาเถรคำแหง โองการมหา อุปกุศ โองการไหว้ครู โองการเจริญแม่ชื่อ โองการมหากระถ้อน เป็นต้น

มนตร์ มีความหมายสองอย่าง อย่างหนึ่งหมายถึงเอาพระคาถาซึ่งใช้สวดหรือเสกเป่า เพื่อกำจัดอุบาทว์จัญไรให้สิ้นไป เช่น พระคาถาสัพทีธิโย วิพยุชนตุ ฯลฯ ซึ่งคุ้นหูกันอยู่เป็นมนตร์ ด้วยในตัว อีกอย่างหนึ่ง หมายถึงเอาคำประพันธ์ที่ขึ้นต้นด้วย โอม ส่วนคำต่อไปนี้ เป็นคำไทย ตามบทมีพระคาถาแทรกมนตร์อย่างหลังนี้ ตามบทกระเศียรไปขงหยาบคายและลงท้ายว่าสวาหะ สวาหาย ตามที่ก็มีผลคดอะไรทำนองนั้นอยู่ด้วย

ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาอาคม ในราเมื่อนพราย-เหยียบลูกมะนาวนั้น จะเห็น ได้ว่า มีบทบาทและเข้ามาเกี่ยวข้องกับอยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ โดยตลอด อาทิ ในขั้นตอนการเตรียม อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการร่ำ ในขั้นตอนของการแต่งหน้า การแต่งตัว ในขั้นตอนของการร่ำ ตลอดจน จนหลังจากจบการร่ำ เป็นต้น ซึ่งเวทมนตร์คาถาอาคมที่นำมาใช้บริกรรมจะมีทั้งที่เป็นการบริกรรม ประกอบพิธีกรรม และบริกรรมกำกับที่ใช้เพียงเวทมนตร์คาถาอาคมล้วน โดยเวทมนตร์คาถาอาคม ที่นำมาใช้บริกรรมเหล่านี้จะมีทั้งที่เป็น โองการ มนต์ คาถา อาคม เวท แต่ก็มักเรียกรวม ๆ กันว่า "คาถา" และถ้อยคำในคาถาบทหนึ่ง ๆ ก็มีทั้งที่เป็นคำภาษาบาลีล้วน ๆ คำไทยผสมกับคำบาลี และคำที่เป็นคำย่อของบทคาถาที่เรียกว่า "หัวใจคาถา" เช่น หัวใจอิติปิโส ย่อว่า "อิสวาสุ" คือ อี ย่อมาจากอิติปิโส ทั้งบท สวา ย่อมาจาก สุวขาโคทั้งบท สุ ย่อมาจาก สุปฏิปันโน ทั้งบท หัวใจพระพุทธศาสนา ย่อว่า "นะโมพุทธายะ" หัวใจกรณีย์ ย่อว่า "จะกะกะสะ" หัวใจของพุทธ ศาสนา ย่อว่า "มะ อะ อุ" คือ มะ ย่อมาจาก มหาสงฆ์ อะ ย่อมาจาก อรหันต์ อุ ย่อมาจาก อุค คมขมม หัวใจพระพุทธรูททั้ง ๘ ย่อว่า "อะสังวิสุโลปุสะทุกะ" คือ อะ ย่อมาจาก อรหันต์ สัง ย่อ มาจาก สัมมาสัมพุทธโร วิ ย่อมาจาก วิชาจรณสัมปັນโน สุ ย่อมาจาก สุคโต โธ ย่อมาจาก โลกะวิทู ุ ย่อมาจาก ปุริสธัมมสารถิ สะ ย่อมาจาก สัตถาทวมมุขย์สถานัง พุ ย่อมาจาก พุทธโร ภาะ ย่อมาจาก ภควาติ และธาตุทั้งสี่ของมมุขย์ ย่อว่า "นะมะพะทะ" คือ นะ ย่อ

มาจาก ชาติดิน มะ ย่อมมาจากชาตุน้ำ พะ ย่อมมาจาก ชาติลม ละ ย่อมมาจาก ชาติไฟ เป็นต้น
ซึ่งหัวใจคาถาเหล่านี้จะใช้ในคาถาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

คาถาที่ใช้บริการในชั้นตอนต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น เช่น

คาถาที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า "โอม" ซึ่งมีลักษณะเป็นโองการ เช่น

คาถาขุบราสี หรือผัดแป้ง

"โอม ศรี ศรี ราติฎแคง คือ แสงพระอาทิตย์
มีฤทธิ์ยิ่งกว่ามนุษย์ทั้งหลาย ทั้งหญิงทั้งชายร้องให้รักฎ
โอมสิทธิคุ สุวาโหม"

"โอม จักริ ศรีฎรุ่งเรืองคังเมืองแมน แขนฎคือแสงฟ้า
หน้าฎคือพระอาทิตย์ จิตฎคือพระนารายณ์ ศรีฎรุ่งเรืองสายพายุพุ่ง
รุ่งเจ็ดเมืองฟ้าและเมืองแมน เทวาทุกค้ำแดน ทั้งอิพรหมณ์และพฤกษา
โอมสะมังทั้งหลาย เชิญเข้ามารับขวัญแก้ฎ โอมสิทธิคุ สิทธิสุวาโหม"
คาถาปลุกตัว หรือปลุกเครื่องรางของขลัง

"โอมฎปลุกเหล่าปลุกกถ ข้าขอปลุกมนตรี ปลุกยันต์มงคล
ปลุกอักษร อักษรถ้วนดี ในร่างกายี มีมากนานา
ปลุกเนื้อปลุกน้ำ ปลุกเลือดปลุกหนัง ปลุกสุกรูปา
จอกเคอคขึ้นมา พร้อมทั้งอักษร อีอะพระกรรม
ฤ ฤา ภ ภา รักษาเจ้าคำ เชิญองค์พระกรรม จงเลื่อนขึ้นมา
นะนำโมเคิน อย่าได้ไปอื่น เชิญท่านมาหา
นะสูโมสู พุทโรขึ้นมา ตั้งวิชา ปุตะยะปะ
อะสังวิตุโล ปุตะทุกะ นะมะนะอะ
นอออนะกะ กอออนอะ นะมะกะอัง
อุมิอะมิ มะหิตุตั้ง ฐนะพุทรัง
นะฐนะอะ นะโมพุทธาอะ ยะธาพุทโมนะ
อะกรรมมะธา ขอให้ประสิทธิเม"

คาถาเรียกจิตมนุษย์

"โอม จิตติ จิตตัง จิตฎมานัง จิตมนุษย์มานิ อาคังฉาหิ
มานิมามา อุมา อะมา อาคังฉาหิ มานิมามา"

คาถาที่มีคำภาษาบาลีล้วน ๆ เช่น

คาถาป้องกันเสนียดจัญไร

“อะหังคะโรเม ภาสิตติ โทษะโทกะ วินาสติ

อิ อือ ลิก ลือ ออออโอ้อ้าว อะสังวิตุโธอะปุสะพุกะ
นะนะมะชอ ภาออธะลือ”

คาถากำกับตัวพราย (ตัดดวงจิตวิญญาณ)

“พุทธัง ปังจะขามิ เคะหิภวัง อิมัง ทาเรติ

ธัมมัง ปังจะขามิ เคะหิภวัง อิมัง ทาเรติ

สังฆัง ปังจะขามิ เคะหิภวัง อิมัง ทาเรติ”

คาถาที่มีคำภาษาบาลี และคำไทยผสมกัน โดยมีหัวใจคาถาประกอบอยู่ด้วย เช่น

คาถาปิดประตูม

“พุทธัง ปิดตัง ปิดประตูทั้งเก้าชั้น ปิดไว้ให้มัน

จัดหับปายะหิ มะอะอุ มิคชิต

ธัมมัง ปิดตัง ปิดประตูทั้งเก้าชั้น ปิดไว้ให้มัน

จัดหับปายะหิ มะอะอุ มิคชิต

สังฆัง ปิดตัง ปิดประตูทั้งเก้าชั้น ปิดไว้ให้มัน

จัดหับปายะหิ มะอะอุ มิคชิต”

คาถาเรียกจิตมนุษย์

“มะ จิตมนุษย์ทั้งหลาย มานีมามา อาคังฉยยะ อาคังฉาหิ

มานีมามา ุติ จิตติ

อะ จิตมนุษย์ทั้งหลาย มานีมามา อาคังฉยยะ อาคังฉาหิ

มานีมามา ุติ จิตติ

อุ จิตมนุษย์ทั้งหลาย มานีมามา อาคังฉยยะ อาคังฉาหิ

มานีมามา ุติ จิตติ”

คาถารัดสายสะเอว หรือคาถาผูกจิตคน

“พุทธัง รัตตะนัง ธัมมัง รัตตะนัง สังฆัง รัตตะนัง

นะมุค โมมัต พุทรัต ธารัง ะตริง แจ็งชิ่ง อยู่ยี่”

คาถาสวมสายคอ (ทับทรวง)

“นะทรงพุทธ โมทรงดิน พุททรงสายตีนผู้

ธาทรงสมุทระ ะทรงอากาศ ขอให้ทรงไว้ซึ่งคุณงามความดีตลอดไป”

คาถาเสกกำกับตัวพราย

“พุทธัง ไตจิต จิตมิงกัมา ชีวิตมิงกัมา จตุภูตมิงกัมา ไตสันติ
 รัมมัง ไตจิต จิตมิงกัมา ชีวิตมิงกัมา จตุภูตมิงกัมา ไตสันติ
 สังฆัง ไตจิต จิตมิงกัมา ชีวิตมิงกัมา จตุภูตมิงกัมา ไตสันติ”

“นะระทม โมละถาย พุทธนิบหาย ชาครกัน ยะปลาไหล
 ขาดเถือด ขาดฝาด ขาดพระโตต ขาดพระวินัย ขาดไตรสรณคมณ์
 ขาดถม ขาดไฟ ขาดน้ำ ขาดดิน มะให้กิน
 อะให้เดิน ปัดหวี ทาตุเตโช ทาตุวาโย รกหนามิงรอนั่ง
 รกบางมิงหุ้มห่อตัว น้ำทั้งมิงชูดหัว ตั้งแต่มีงเกิด
 ภูรู้จักกำเนิด มีงเกิดมาแต่ในท้อง ดึงอาการตามสิบสอง”

“พุทธัง ปังจักขามิ ขาดดวงจิต ขาดชีวิต ขาดมะอะอุ
 รัมมัง ปังจักขามิ ขาดดวงจิต ขาดชีวิต ขาดมะอะอุ
 สังฆัง ปังจักขามิ ขาดดวงจิต ขาดชีวิต ขาดมะอะอุ”

๔.๑.๔ ความเชื่อเรื่องการลงอักขระเลขยันต์

การลงอักขระเลขยันต์ คือ การเขียนตัวอักษร ตัวเลข และยันต์ในรูปลักษณะต่าง ๆ เช่น สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม หรือรูปหลาย ๆ เหลี่ยม รูปวงกลม ตลอดจนรูปพระ รูปเทวดา และรูปสัตว์ต่าง ๆ เช่น ราชสีห์ สิงห์ นก เป็นต้น ลงบนวัตถุ เช่น ผ้า โลหะ เป็นต้น หรือบนผิวหนังตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ยันต์ที่มาเขียนมีหลายชนิด อาทิ ยันต์เต่าเดือน ยันต์ราชา ฯลฯ และหากนำเอาอักขระในพระนอโม พระอิติปิโส แต่ละตัวมาเขียนเป็นรูปยันต์ ก็เรียกว่า ยันต์ขึ้นองค์

การลงอักขระเลขยันต์ ในร่างกายพราย-เหยียบลูกมะนาว จะเห็นได้ในขั้นตอนของการเตรียมอุปกรณ์ประกอบการรำ เช่น การทำตัวพราย ลูกมะนาว ไม้หวายเขียนพราย ในขั้นตอนของการแต่งหน้า เช่น การลงอักขระเลขยันต์บนใบหน้า การลงอักขระเลขยันต์ในแป้ง ในขั้นตอนของพิธีกันตัว เช่น ลงอักขระตัวนะโมพุทธายะ เป็นตัวอักษรขอมลงบนร่างกายในตำแหน่งต่าง ๆ และในกิจกรรมขณะออกรำ เช่น ลงอักขระเลขยันต์บนฝ่าเท้าและหัวแม่เท้า เป็นต้น

๔.๑.๕ ความเชื่อเรื่องคุณไสย

คุณไสย หมายถึง การใช้เวทยาคุณหรือใช้เวทมนตร์คาถา เกิดอาถรรพณ์ทำให้ผู้อื่นที่ถูกกระทำได้รับโทษภัยเสื่อมถอยจากคุณความดี ชื่อเสียง เสื่อมความเจริญ อาจทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย หรือถึงแก่ความตาย ทำให้หลายลักษณะอาจให้คนรับโทษหนักเบาตามเจตนา อาจทำอย่างเจาะจงตัวหรือเกิดได้แก่ทุกคนที่ละเมิด เช่น ทำมบ ทำคุณ

ทำมบ คำว่า “มบ” เป็นภาษาถิ่นใต้ หมายถึง การกระทำด้วยเวทมนตร์ เลขยันต์คาถา ให้ผู้อื่นมีอันตรายเสื่อมถอยจากคุณความดี ชื่อเสียง เสื่อมความเจริญ และอาจทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย หรือถึงแก่ความตายโดยผิดปกติ

การทำมบมีหลายอย่าง เช่น บนรอยเท้า อาจทำที่รอยหรือเอาดินรอยเท้าไปทำที่อื่น ทำมบเสื่อผ้า คือ นำเสื่อผ้าไปทำมบ ทำมบด้วยการฝังรูป คือปั้นรูปสมมติขึ้นด้วยขี้ผึ้งหรือดินป่าช้า ให้มีรูปลักษณะครบอาการตามสิบสอง เมื่อประกอบพิธีกรรมครบแล้ว นำไปฝังในที่คนกำหนด เช่น ใต้บันไดเรือน ทางตามแพรง ป่าช้า เป็นต้น ทำด้วยกระดาษ หนังสือพิมพ์ กระเบื้องหรือบาตรแตก โดยนำวันเดือนปีเกิดของผู้ที่ต้องการจะนำมามาเขียนลงบนสิ่งนั้น ๆ แล้วลงชื่อเลขยันต์ตามตำรา ต่อจากนั้นนำไปทิ้งหรือฝัง หรือนำไปทำประการใดตามวิธี

ทำคุณ การทำคุณคล้ายทำมบ แต่รุนแรงและอันตรายแก่ผู้ถูกทำเร็วกว่า และหนักกว่ามบ

การทำคุณนั้น ผู้ที่ต้องการให้ผู้ถูกทำเจ็บป่วยหรือตาย โดยมากทำเพื่อแก้แค้นผู้ที่โกรธเคืองกัน แต่หมอบางคนทำเป็นการฝึกซ้อมวิชาแล้วปล่อยไปตามบุญตามกรรมไม่เจาะจงให้ไปถูกผู้ใด แต่ยังมีที่ไปถูกคนเคราะห์ร้ายที่ปากบอนไปตกเข้าตอนที่เขาปล่อยคุณมากกระทบสิ่งหนึ่งสิ่งใดมีเสียงดัง คุณที่เขาใช้นั้นก็เข้าผู้ตก แบบนี้ถ้าหากไม่มีใครตกมันก็ตกอยู่ที่ตรงนั้น การทำคุณนั้นมักจะเสกเข้าไปในห้อง เช่น หนังสือควายแห้ง กระลูกผี หมม ถ่านเผาผี แม้กระทั่งกินสอคำและปลาหมอตังเป็น เนื้อวัว เนื้อควาย ตะปูก็มี

วิธีทำคุณ นำสิ่งที่ต้องการมาแล้วทำพิธีปลุกเสกจนของนั้นเล็กลงพอที่จะเป่าปล่อยไปได้ หลังจากนั้นก็ส่งด้วยเวทมนตร์ จะให้ไปเข้าใครก็บอกไป

คุณไสยที่ปรากฏในราเขียนพราษ-เหยียบลูกมะนาว มีลักษณะเช่นเดียวกับการทำมบ อันจะเห็นจากการทำตัวพราษ และลูกมะนาว กล่าวคือ ในการทำตัวพราษก็จะเริ่มจากนำเอาใบตองกล้วยตานีหรือกระดามมาเขียนรูปคนให้ครบอาการสามสิบสองจากนั้นลงอักขระเลขยันต์ วันเกิด ยามเกิด เดือนเกิด วิญญาณ อารมณ์มนุษย์ กำนัดมนุษย์ หัวใจมนุษย์ (ชายหรือหญิง) ชาติทั้ง ๔ จัตุภคทั้ง ๔ ลงยันต์พระเคราะห์ ๑ ชั้น กำกับรูปไว้ จากนั้นบริกรรมเวทมนตร์เรียกจิตวิญญาณของโนราฝ่ายตรงข้าม หรือผู้ที่ต้องการทำคุณไสย มาสิงสู่ในรูป แล้วเสกคาถากำกับและทำพิธีสาปแช่ง พับหรือมัดวนกระดาม หรือใบตองให้มีขนาดเล็กลงใช้ด้ายสายสิญจน์ผูกมัดคออย่างตราสัง และทำพิธีบังตุกูด จากนั้นจึงนำไปให้นายโรงโนราหรือโนราใหญ่ เขียนด้วยไม้หวายเขียนพราษ ขณะรา โดยขณะที่นายโรงโนราหรือโนราใหญ่เขียนตัวพราษก็จะมีกรบริการมคาถากำกับไปด้วย และหลังจบการเขียนตัวพราษแล้ว ก็จะทำพิธีบังตุกูด อีกครั้ง

ผลจากการทำคุณไสยในลักษณะนี้ เชื่อว่า จะทำให้โนราฝ่ายตรงข้ามถูกคุณไสยในลักษณะต่าง ๆ ตามที่ต้องการในทันที เช่น สวมเทริดไม่เข้า ขาดสมาธิ สติฟั่นเฟือน เป็นลมหมดสติ เป็นต้น และที่ส่งผลในระยะยาวเชื่อว่า ทำให้ผู้ถูกทำนั้นเป็นคนเสียดสี เกิดการเจ็บป่วยจนยากแก่การรักษา และทำให้เกิดการแตกแยกภายในคณะโนรา จนต้องยุตเลิกคณะไปก็มี

การทำคุณไสยในลักษณะของลูกมะนาว จะมีขั้นตอนน้อยกว่าการทำด้วยตัวพราษ กล่าวคือ นำมะนาว ๑ ใบ มาลงชื่อผู้ที่ต้องการทำ บริกรรมร่ายเวทมนตร์เรียกจิตวิญญาณของผู้นั้น มาสิงสู่ในมะนาวทั้ง ๑ ใบ แล้วลงยันต์กำกับไว้ จากนั้นจึงนำไปให้นายโรงโนราหรือโนราใหญ่เหยียบในกระบวนราเหยียบลูกมะนาวให้แตกทั้ง ๑ ใบ หรือ ๒ ใบ ส่วนที่เหลืออีกใบก็บริกรรมคาถาและขว้างไปทางโรงโนราฝ่ายตรงข้าม

ผลของคุณไสยในลักษณะของลูกมะนาว เชื่อว่า จะทำให้ผู้ที่ถูกทำเกิดอาการจี๊ดแตกเขี้ยวแตก หรือตกเลือด (ในโนราผู้หญิง) ในทันที ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่สามารถรำโนราต่อไปในวันนั้นได้

๔.๑.๖ ความเชื่อเรื่องการป้องกันคุณไสย

เชื่อว่าในการรำเขียนพราษ-เหยียบลูกมะนาว เป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นการรำที่เกี่ยวกับการทำคุณไสย ดังนั้นก่อนการรำเขียนพราษ-เหยียบลูกมะนาวในการประชันโรงทุกครั้ง โนราผู้รำก็ต้องมีวิธีการในการป้องกันตัวเอง ให้ครบเสียก่อนเพื่อที่ตนเองจะได้คลาดแคล้วจากการทำคุณไสยของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งการป้องกันคุณไสยดังกล่าวอาจจะใช้การบริกรรมคาถา การลงอักขระเลขยันต์ เป็นต้น โดยผู้รำสามารถทำให้กับตนเอง หรือผู้อื่นทำให้เช่นหมอกบโรง ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าหากได้ป้องกันไว้ก่อนก็จะคลาดแคล้วจากเสนียดจัญไรทั้งปวง ซึ่งจะเห็นได้จากขั้นตอนของพิธีกันตัว

๔.๒. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณและภูตผีปิศาจ

๔.๒.๑ ความเชื่อเรื่องวิญญาณ

เป็นธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต เมื่อเกิดมาแล้วก็ต้องตายไปในที่สุด แต่เมื่อตายแล้วก็เชื่อว่าเรื่องมีชีวิตจะจบสิ้นลงแต่นั้น เรื่องของดวงวิญญาณของสิ่งมีชีวิตเหล่านั้นยังอยู่ในความสนใจ และยังคงยึดถือกันต่อไปอีกว่า สิ่งมีชีวิตประกอบขึ้นด้วยรูป และนามอันได้แก่ จิตวิญญาณ เมื่อรูปเสื่อมสลายไป จิตวิญญาณมิได้สลายไปด้วย แต่จะออกจากร่าง และร่อนเร่ไปตามกระแสของกรรม ที่ได้ปฏิบัติมาสู่ชาติใหม่ ภพใหม่ หรืออาจเข้าสิงสู่ในที่ใดที่หนึ่ง ไม่ไปสุดไปเกิดก็มี

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕ ใ้คำอธิบาย ความหมายของคำว่าวิญญาณว่า “เป็นคำนาม หมายถึง สิ่งที่อยู่ภายในกายเมื่อมีชีวิต เมื่อตายจะออกจากร่างกาย ล่องลอยไปหาที่เกิดใหม่”^{๑๑}

วิญญาณแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ^{๑๒}

๑. ภวังควิญญาณ (Sub-conscious)

๒. วิถีวิญญาณ (Conscious)

๑. ภวังควิญญาณหรือจิตใต้สำนึก เวลาคนจะตายภวังควิญญาณสุดท้ายจะดับ ซึ่งเรียกว่า “จิตวิญญาณ” (จิตใต้สำนึกหรือภวังควิญญาณนี้ควบคุมให้อวัยวะทั้งหลาย เช่น หัวใจ ปอด ดับ ฯลฯ ทำงานไปตามปกติ) เมื่อจิตวิญญาณดับแล้วมันจะเกิดใหม่ทันที ภวังควิญญาณที่เกิดใหม่เรียกว่า “ปฏิสนธิวิญญาณ” การจะไปปฏิสนธิที่ไหนนั้น ก็แล้วแต่กรรมที่คนได้สั่งสมได้ ถ้าสร้างกรรมดีก็จะไปเกิดในสุคติ ถ้าสร้างกรรมชั่วไว้มากก็ไปเกิดในทุคติ

๒. วิถีวิญญาณหรือจิตสำนึก จิตสำนึกจะแสดงออกมาโดยรับรู้ทางอารมณ์ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ในเวลาหลับหรือเวลาเข้าสมาธิ วิถีวิญญาณจะหยุดทำงาน เหลือแต่ ภวังควิญญาณทำงานอยู่

^{๑๑}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม (๒๕๒๕): ๑๖๖.

^{๑๒}ธีรนิกร เสรมโร, สังคมและวัฒนธรรมไทย. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์ฉนค),

ความเชื่อเรื่องวิญญาณที่ปรากฏในราเชียนพราย-เหยียบลูกมะนาว พบว่ามีความเชื่อว่าจะใน ขณะที่บุคคลนั้น ๆ หลับ หรือในเวลาขณะเมล็ดตัว วิญญาณของผู้นั้นก็จะออกจากร่าง และยังเชื่อต่อไปอีกว่า ผู้ที่มีความรู้ทางไสยศาสตร์ มีเวทมนตร์คาถาอาคมแก่กล้าและมีสมาธิขั้นสูง อาทิ หมอ กบโรง นายโรง โนรา หรือ โนราใหญ่ สามารถที่จะเรียกหรือติดต่อกับหรือสะกดวิญญาณเหล่านั้น ให้อยู่ในอำนาจของตนได้ อันจะให้เห็นจากการเรียกวิญญาณในการทำตัวพรายและลูกมะนาว ของ หมอ กบโรง หรือนายโรง โนรา ซึ่งมักนิยมทำกันในเวลากลางคืน ยามดึกสงัด ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าเป็น เวลาขณะเป็นเวลาที่ผู้คนพักผ่อนหลับนอน จึงเป็นการสะดวกต่อการเรียกจิตวิญญาณของบุคคล นั้นๆ ให้นำมาสู่ตัวพรายและลูกมะนาว

นอกจากนี้ก็ยังเชื่อว่าหากวิญญาณนั้นถูกตราสังแล้ว วิญญาณนั้นก็ออกไปไหนไม่ได้ เช่นเดียวกับการตราสังศพ ด้วยเหตุนี้จึงได้นำเอาการตราสังศพ มาใช้ตราสังตัวพรายด้วย

๔.๒.๒ ความเชื่อเรื่องภูตผีปิศาจ

ความเชื่อเรื่องผี นับว่าเป็นความเชื่อที่มีอยู่ในชาวไทยภาคใต้มาเป็นเวลาช้านาน ผีมีอยู่หลายชนิด มีทั้งที่ให้ทุกข์และที่ให้โทษ ผีที่ให้ทุกข์ก็จะได้รับการขอย่อง มีการบวงสรวงสังเวช เช่น ผีบ้านผีเรือน พระภูมิเจ้าที่ เป็นต้น ส่วนผีที่ให้โทษก็มีอยู่ไม่น้อยเช่นกัน ซึ่งวิธีบวงสรวงก็มี เหมือนกัน แต่จะเข้าไปในลักษณะเพื่อขอย่าให้มีอันตรายแก่ตนและผู้อื่น ผีที่ปรากฏในราเชียน พราย-เหยียบลูกมะนาว พบว่ามีอยู่ ๒ ชนิด คือ จีนและพรายนางตานี.

๒.๒.๑ จีน

เจดีย์ว เรื่องเดช^๑ ได้อธิบายถึงความเชื่อเรื่อง "จีน" ไว้ในสารานุกรม วัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม ๓ ความว่า

จีน คือ ผีงานวนหนึ่ง ที่หมอผี หรือ พวกเล่นผีเถียงไว้ เพื่อให้ช่วยป้องกันภัย และช่วยบอกเหตุร้ายให้แก่ตน เรียกการเล่นผีงานวนนี้ "เล่นจีน"

ผู้เล่นจีนจะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจเข้มแข็งมั่นคง ไม่กลัวผี จีนเป็นสิ่งไม่มีตัวตน แต่เป็นอำนาจเร้นลับ จีนอาศัยอยู่ตามโพรงไม้ คาคบไม้ และอยู่ตามสถานที่สกปรกตามน้ำคร่ำ ผู้เล่นจีนสามารถเรียกจีนมาใช้งานได้โดยใช้คาถาอาคม งานที่ใช้จีนได้แก่ ให้ช่วยป้องกันโจร ป้องกันภัยต่าง ๆ

^๑เจดีย์ว เรื่องเดช, "จีน: ความเชื่อ," สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ ๓ (๒๕๒๘): ๘๑๕.

ช่วยรักษาผู้ป่วยที่เป็นศัตรู เช่น หลอกหลอนต่าง ๆ แลปลิ้น ปลิ้นตา เขกหัว คิงมือ คิงเท้า ทับ
บนหน้าอกเวลาดอนอนหลับ เป็นต้น การกระทำดังกล่าวไม่ปรากฏให้เห็นตัว เพียงแต่ผู้ถูกกระทำ
รู้สึกตัว ว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ และ/หรือ ให้ช่วยบอกถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดกับตน หรือกับผู้อื่น
ที่ต้องการให้ช่วยบอก โดยผู้เล่นเป็นถามถึงสิ่งหรือเหตุการณ์ที่ต้องการจะรู้ด้วยการออกเสียง
กล่าวคำใด ๆ ขึ้นแล้ว ชินจะเป็นผู้บอกให้ทราบ ในท่านองพรายกระซิบที่ข้างหูของผู้ถาม ซึ่งได้
ยินเพียงคนเดียว ผู้อื่นที่อยู่ใกล้ไม่ได้ยิน

การเรียกชินมาใช้งาน จะเริ่มต้นจากร่ายเวทมนตร์ พร้อมกับใช้มือกวักจากทิศทั้ง
๔ เพื่อให้เข้ามาหาตน แล้วจึงตั้งงานตามต้องการ ในวงการโนราและหนังตะลุงก็มีการเล่นชินเช่น
เดียวกัน โดยตั้งให้ชินทำอันตราายแก่คู่ประชัน

พร้อม จำวัง** กล่าวว่ ชิน คือ ผีเจ้าพวกโอบป่าติเกะ จะอาศัยอยู่ทั่วไป
ในที่ต่าง ๆ เช่น ในน้ำ เรียกว่า ชินน้ำ ในอากาศ เรียกว่า ชินลม ในก้อนเมฆ เรียกว่า ชินเมฆ ใน
แสงแดด เรียกว่า ชินแสงแดด เป็นต้น จะเล่นชินชนิดก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้เล่นคนนั้นจะเลือกเล่นชิน
ชนิดใด และศิลปป็นที่นิยมเล่นชินมาก คือ มะโย่ง

กลั่น พานูรัตน์** กล่าวถึงการเล่นชินว่า การเล่นชินจะให้ดี ศักดิ์สิทธิ์หลัง
และผู้อื่นไม่สามารถทำลายชินของเราได้นั้น จะต้องเป็นชินที่มนุษย์ต้องอาศัยใช้ประโยชน์อยู่ใน
ชีวิตประจำวัน เช่น ชินลม ชินแสงแดด ชินน้ำ เป็นต้น

สำหรับการเล่นชินที่พบในรำเชียนพราย-เหยียบลูกมะนาว จะสังเกตเห็นได้ใน
ขั้นตอนกิจกรรมขณะออกโรง โดยหลังจากที่หมอบโรงได้ทำพิธีทางไสยศาสตร์ให้กับนายโรง
โนราหรือโนราใหญ่แล้ว ต่อจากนั้นหมอบโรง หรือนายโรงโนราเอง ก็จะทำพิธีเรียกชิน แต่บาง
คนก็จะเรียกจัดมนุษย์ไปพร้อมกันด้วย การเรียกชินดังกล่าวก็จะเริ่มจาก หมอบโรง หรือนายโรง
โนรา บริการเวทมนตร์คาถาในขณะเดินเป็นวงกลม หน้าพนักนั่ง แล้วเดินออกไปหยุดอยู่หน้า
เวทีส่วนหน้า หันหน้าไปทางโรงโนราฝ่ายตรงข้าม ใช้มือกวักเรียกชิน แล้วกำมือ จากนั้นเดินกลับไป
ไปที่พนัก เอาชินที่กำไว้ในมือผูกไว้กับเครื่องแต่งกาย เช่น ชายผ้าห้อย หัวเข็มขัด ทับทรวง
 เป็นต้น โดยการเรียกชินจะทำในลักษณะเช่นเดียวกันจนครบ ๓ ครั้ง

**สัมภาษณ์ พร้อม จำวัง, นายโรงโนรา, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๑๘.

โอบป่าติเกะ หมายถึง เกิดขึ้นเองโดยไม่ต้องอาศัยการปฏิบัติสนธิ

**สัมภาษณ์ กลั่น พานูรัตน์, นายโรงโนรา, ๒๖ มกราคม ๒๕๔๐.

๔.๒.๒.๒ พรายนางตานี

ชาวบ้านและคณะโนรา เชื่อว่า ก๊วยตานี เป็นก๊วยที่มีผีประเภทนางไม้ ถึงสถิตอยู่ ซึ่งเรียกว่า “พรายนางตานี” โบราณจึงไม่ค่อยนำก๊วยตานีมาปลุกภายในบริเวณบ้าน เพราะกลัวผีพรายนางตานีหลอก หรือแม้ปลุกไว้บ้านไกลจากบ้าน การจะตัดใบทองมาใช้งานก็จะต้องมีการบอกกล่าว หรือเซ่นไหว้เสียก่อน

จากความเชื่อที่ว่า ในคันทก๊วยตานีมีผีพรายนางตานีสิงอยู่นี่เอง จึงนิยมนำเอาคันทก๊วยตานีมาใช้ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ ซึ่งในการรำเขียนพราย-เหยียบลูกมะนาวก็เช่นกัน จะนำเอาคันทก๊วยตานีมาใช้ด้วย คือ ในการทำคันทพราย โดยจะนำเอาใบทองก๊วยตานี หรือใบส่วนยอดที่ยังห่อกลม มาใช้เขียนรูปคนเป็นรูปต่างตัวโนราคู่แข่ง ทั้งเพราะเชื่อว่า นอกจากจะเกิดความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์จากเวทมนตร์คาถาอาคมแล้ว ยังได้อาศัยฤทธิ์อำนาจของพรายนางตานีช่วยเสริมให้คุณไสยมีความรุนแรงมากขึ้น

๔.๑. ความเชื่อเกี่ยวกับคติทางศาสนา

ชาวไทยโดยทั่วไปมีความศรัทธาในศาสนาอย่างแรงกล้า ดังนั้นไม่ว่าจะมีกิจกรรมใด ๆ ก็มักจะมีศาสนาเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องด้วยเสมอ ซึ่งคติทางศาสนาที่ชาวไทยยึดถือกันนั้นจะมีการผสมผสานปนเปกันระหว่างความเชื่อ ๓ แห่ง คือ ความเชื่อดั้งเดิม ได้แก่ การนับถือผี เทวดา วิญญาณ บรรพบุรุษ เป็นต้น ความเชื่อ ตามศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อตามพุทธศาสนา อีกทั้งในระยะหลังสุดก็ยังมีอิทธิพลของศาสนาอิสลามและศาสนาอื่น ๆ แพร่หลายเข้ามาอีก แต่ก็ไม่มีอิทธิพลเหนือพุทธศาสนา และศาสนาพราหมณ์

จากความเชื่อตามคติทางศาสนาดังกล่าว ในรำเขียนพราย-เหยียบลูกมะนาว จึงพบว่ามีความเชื่อเหล่านี้ประกอบอยู่ด้วย คือ เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม และเชื่อเรื่องพุทธคุณมากกว่าพระธรรมคุณ

๔.๑.๑ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม

เรื่องของกรรม เป็นที่เข้าใจกันเป็นอย่างดีว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ใครทำกรรมชั่วไว้ก็ย่อมได้รับผลของกรรมนั้นตอบแทนไมชาตินี้ก็ชาติหน้า ผลกรรมจะตอบแทนผู้นั้นไปจนกว่าจะหมดสิ้นไป และใครทำกรรมดี ก็ย่อมจะได้รับผลดีนั้นช่วยอุปถัมภ์ นำหนุนให้ผู้นั้นมีความสุขกายสบายใจ และจากความเชื่อเรื่องกรรมนี้เอง ทำให้ก่อนทำอะไรก็ต้องคำนึงพิจารณาถึงบาป-บุญตลอดเวลา เพื่อว่ามนุษย์และสรรพสัตว์ด้วยกันจะได้ไม่เดือดร้อน

ในการรำเขียนพราย-เหยียบลูกมะนาวก็เช่นกัน ต่างมีความเชื่อเรื่องกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือ ในการทำคุณไสยโนราฝ่ายตรงข้าม หมอกบโรงหรือนายโรงโนราที่มีหน้าที่ทำคุณไสยก็จะคิดถึง บาป-บุญ ผลของกรรมที่จะได้รับเสมอ ดังนั้น ในการทำคุณไสยจึงมักทำ

กันไปตามประธานักเลงไสยศาสตร์ ไม่ทำกันให้จั้นรุนแรงจนถึงชีวิต และหลังจากจบการประชัน ในครั้งนั้น ๆ แล้วยังมักจะแก้อาถรรพ์ ที่ทำไปให้กับผู้นั้นด้วย

๔.๓.๒ ความเชื่อเรื่องพุทธคุณมากกว่าพระธรรมคุณ

หากจะกล่าวตามหลักศาสนาแล้ว พระธรรม คือ ศาสนา คือ คำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติ ถึงแม้ว่าพระองค์ผู้ให้กำเนิดจะได้ล่วงลับดับขันธ ไปเป็นเวลานานแล้วก็ตาม แต่พระธรรมที่เป็นตัวแทนก็ยังคงดำรงอยู่อย่างอมตะ ความจริงเมื่อก้าวถึงศาสนา ก็ควรที่ทุกคนจะได้คิดถึงพระธรรมคำสั่งสอนนั้นเป็นเบื้องต้น แต่การณ์กลับมิได้เป็นเช่นนั้น เพราะเมื่อพูดถึงศาสนาก็กลับไปนึกถึงพระพุทธรูป ส่วนพระธรรมคุณก็เป็นเพียงเครื่องประกอบ การนึกถึงพระพุทธรูปก็คือ การนึกถึงอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ของพระพุทธรูปองค์ที่ได้ทรงใช้เป็นเครื่องพิเนาะอุปสรรคในพระชาติต่าง ๆ จนได้ครีตรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

จากความเชื่อเรื่องพระพุทธรูปนี้เอง ทำให้บรรดาศิลาปินต่างได้ยึดเอาพระพุทธรูป และพระบารมีของพระพุทธรูป มาเป็นเครื่องช่วยปกปักรักษา คุ้มครองตนเองให้รอดพ้นจากภัยพิบัติต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าอำนาจแห่งพระพุทธรูปจะช่วยลดบันดาลให้ผู้ที่ยึดถือปฏิบัติ มีความเป็นสิริมงคล ขจัดสิ่งทุกข์โศก โรคภัย เสนียดจัญไรทั้งมวล เช่น น้ำพุทธมนตร์ เชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถขับไล่ภูตผีปีศาจ เสนียดจัญไร การทำคุณไสยให้หมดไปได้ อันจะเห็นได้จากการที่หมอกบโรงใช้น้ำมนตร์ประพรมนำหน้านายโรงโนราในขณะเดินเวียนโรง นอกจากนี้ก็ยังอัญเชิญหรือนอบน้อมเอาคุณของพระพุทธรูปเข้ามาร่วมด้วยเป็นเบื้องต้น และถือไว้เป็นสูงสุดเสมอ กล่าวคือ ก่อนที่จะเริ่มบริการมคาถาบทใดก็จะมีการสวด “บทนะโม” จนครบ ๑ จบก่อนเสมอ

๔.๔. ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้นิ้วในพิธีกรรมทางไสยศาสตร์

จากการศึกษาถึงความเชื่อของการใช้นิ้วมือต่าง ๆ ประกอบในกิจกรรมที่เป็นพิธีทางไสยศาสตร์ในรำเขียนพราย-เหยียบบลูกมะนาว พบว่ามีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ

๔.๔.๑ การใช้นิ้วที่เกี่ยวกับทำคุณไสยประกอบการรำที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่เป็นการทำลายล้าง หรือขับไล่เสนียดจัญไร ซึ่งมีการใช้นิ้วเป็น ๒ นิ้ว คือ

๔.๔.๑.๑ นิ้วกลางข้างซ้ายหรือขวา ซึ่งสาเหตุที่ใช้นิ้วกลางก็เพราะเชื่อว่า นิ้วกลางเป็นนิ้วที่เป็นอัมงคล ที่เรียกว่า “นิ้วผี”

๔.๔.๑.๒ นิ้วชี้มือขวา ซึ่งสาเหตุที่ใช้นิ้วชี้ก็เพราะเชื่อว่า นิ้วชี้เป็นนิ้วที่มีประกาศิตสามารถสั่งให้ใครทำอะไรก็ได้ ซึ่งมักเรียกนิ้วชี้ว่า “นิ้วเพชร”

๔.๔.๒ การใช้ไม้ที่เกี่ยวกับด้านเมตตามหานิยม กล่าวคือ เมื่อใช้เขียนอักขระเลขยันต์ลงบนใบหน้า เพื่อให้เกิดเสน่ห์ เช่น ในพิธีขุมราศี ก็จะมีการใช้ไม้เป็นการเฉพาะ คือ “ไม้วานง” เพราะเชื่อว่า ไม้วานงเป็นไม้ที่มีความนอบน้อมต่อคน จึงเหมาะแก่การที่จะใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเป็นมงคล อาทิ เมตตามหานิยม เป็นต้น

๔.๕ ความเชื่อเกี่ยวกับไม้หว่านเขียนพราย

ชาวบ้านและโนรา เชื่อว่าไม้หว่านเขียนพราย เป็นไม้หว่านที่มีความศักดิ์สิทธิ์ มีความขลังสามารถที่จะใช้ขับไล่ภูตผีปีศาจได้ และห้ามนำมาเขียนตีผู้คนเล่นเพราะเชื่อว่าจะทำให้ผู้ที่ถูกตีนั้นเกิดความเสื่อม หรืออาการผิดปกติได้ เช่น ตีพื้นเพือน เป็นบ้า เป็นต้น ทั้งนี้เพราะไม้หว่านเขียนพรายได้บรรจุเวทยาคุมต่าง ๆ ไว้อย่างครบถ้วน

จากที่ได้กล่าวถึงความเชื่อที่ปรากฏในราเขียนพราย-เหยียบลูกมะนาวมาแล้วทั้งหมด จะเห็นได้ว่า ในการรำดังกล่าว นอกจากจะแสดงออกในด้านนาฏยศิลป์แล้วในการรำดังกล่าวยังประกอบด้วยความเชื่ออื่น ๆ ที่นับว่ามีความสำคัญ มีบทบาท ที่ช่วยสนับสนุน ส่งเสริมให้การรำเขียนพราย-เหยียบลูกมะนาวประผลสำเร็จในการรำครั้งนั้น ๆ อันประกอบด้วย

๑. ความเชื่อทางไสยศาสตร์ นับว่าเป็นความเชื่อหลักที่มีบทบาทต่อการรำดังกล่าวเป็นอย่างมาก ซึ่งความเชื่อทางไสยศาสตร์นี้ ประกอบด้วยความเชื่อย่อย อันได้แก่ความเชื่อเรื่องเมตตามหานิยม ซึ่งจะเห็นได้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมก่อนการรำและกิจกรรมขณะออกรำ ในกิจกรรมก่อนการรำ อาทิ ในขั้นตอนของการแต่งหน้า การแต่งตัว พิธีขุมราศี พิธีปลุกตัว และขณะเดินเวียนโรงในขั้นตอนของกิจกรรมขณะออกรำ ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังประกอบด้วย ๒ ชนิด คือ ผ้ายันต์หรือผ้าประเจียดและลูกประคำ ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาอาคมโดยจะมีปรากฏในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิ การเตรียมอุปกรณ์ การแต่งหน้า การแต่งตัว ขั้นตอนการออกรำและหลังจบการรำ ซึ่งเวทมนตร์คาถาอาคมที่นำมาใช้มีลักษณะต่าง ๆ อาทิ มีลักษณะเป็นโองการ เป็นภาษาบาลีล้วน ๆ เป็นคำภาษาบาลีและไทยประสมกันโดยมีหัวใจคาถาประกอบอยู่ ความเชื่อเรื่องการลงอักขระเลขยันต์พบได้ในขั้นตอนของการเตรียมอุปกรณ์ เช่น ตัวพราย ไม้หว่านเขียนพราย และลูกมะนาว ขั้นตอนการแต่งหน้า เช่น การลงอักขระบนใบหน้าและใบแก้ม ขั้นตอนของพิธีกันตัว เช่น การลงอักขระบนร่างกายในตำแหน่งต่าง ๆ และในกิจกรรมขณะออกรำ ความเชื่อเรื่องคุณไสยและความเชื่อเรื่องการป้องกันคุณไสย

๒. ความเชื่อเกี่ยวกับวิญญาณ และภูตผีปีศาจ ซึ่งความเชื่อเรื่องนี้ นับเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทย ที่ได้ยึดถือกันมาเป็นเวลานาน ความเชื่อดังกล่าวประกอบด้วยความเชื่อเรื่องวิญญาณและความเชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ อันได้แก่ ชิน และพรายนางตานี

๓. ความเชื่อเกี่ยวกับคติทางศาสนา นับเป็นคติความเชื่อหนึ่งที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของชาวใต้เสมอมา ซึ่งสามารถเห็นได้จากการปฏิบัติ การกระทำของบุคคลนั้น ความเชื่อเกี่ยวกับคติศาสนาที่เด่น ๆ ที่พบในการรำดังกล่าวคือ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม และความเชื่อเรื่องพุทธคุณมากกว่าธรรมคุณ

๔. ความเชื่อเกี่ยวกับการใช้นิ้วในพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ การใช้นิ้วในลักษณะนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคลที่ได้ยึดถือปฏิบัติตามเหตุผล ความหมาย คามที่ตนเองคิดว่ามีเหตุผลถูกต้องและเหมาะสม โดยที่ปรากฏในขณะรำที่เป็นท่ารำที่เกี่ยวกับไสยศาสตร์ที่เกี่ยวกับการทำคุณไสย เช่น ท่ารำเรียกจิตวิญญาณ ท่ารำเขียนตัวพราย พิธีบังสุกุล เป็นต้น พบว่ามีการใช้นิ้ว ๒ นิ้ว คือ นิ้วกลางมือซ้าย ซึ่งเชื่อว่าเป็นนิ้วผี และนิ้วชี้มือขวา ซึ่งเชื่อว่าเป็นนิ้วเพชร ส่วนการใช้นิ้วในลักษณะที่จะก่อให้เกิดเมตตามหานิยม เป็นเสน่ห์ อาทิ ใช้เขียนอักษร เลขยันต์ บนใบหน้าก็จะใช้นิ้วนางมือขวา

๕. ความเชื่อเกี่ยวกับไม้หวายเขียนพราย โดยมีความเชื่อว่าไม้หวายเขียนพรายเป็นไม้ศักดิ์สิทธิ์ทั้งนี้ก็สืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาอาคม ที่ได้รับบรรจุลงในไม้หวายเขียนพราย

โดยสรุปความเชื่อในด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในการรำเขียนพราย-เหยียบลูกมะนาวที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจกล่าวได้โดยรวมว่า เป็นความเชื่อที่ดัดแปลงมาจากคติในศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู ศาสนาอิสลาม และการนับถือผี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย